

> FOR SOCIETY

KADER

TOETSKWALITEIT

6 februari 2024

Dienst Onderwijs & Onderzoek.

Contactpersonen: Fieke Tychon, Coreline Haasakker-van Leeuwen, Brigit Kolen, Nienke Meulenbroeks.

Inleiding

In het kader 'Talentgericht onderwijs' zijn basisafspraken geformuleerd die helpen om onderwijs vorm te geven. Studenten kunnen hun talenten ontdekken en ontwikkelen en krijgen de ruimte om zich te profileren in het door hen gekozen beroepsprofiel, binnen de opleiding die zij gekozen hebben. Deze afspraken zijn gekoppeld aan de vijf uitgangspunten voor leren. Talentgericht onderwijs ontwerpen vraagt om een andere manier van kijken naar leeruitkomsten, onderwijs en toetsing. Het kader Toetskwaliteit helpt hierbij.

Toetsing volgens de Fontys uitgangspunten voor leren

1. Iedereen wordt uitgedaagd de eigen talenten te ontdekken en maximaal te ontplooiën

Hiervoor volgt Fontys de landelijke beweging naar het werken met leeruitkomsten. Deze ordenen we in taakgebieden die samenhangen en herkenbaar zijn voor het werkveld. Taakgebieden vormen onderwijseenheden van 15 of 30 studiepunten. Studenten zullen hierdoor over een langere periode hun leren zichtbaar maken.

2. Leren vindt zoveel mogelijk plaats in een authentieke leeromgeving

Onderwijs, toetsing en tentamineren wordt binnen grote eenheden een gezamenlijke inspanning van het team. Het geheel is meer dan 'de som der delen'. Het is cruciaal om de leeruitkomsten samen met studenten, docenten en begeleiders in het werkveld op inhoud én niveau te duiden en hierover regelmatig te kalibreren. En om te bepalen welke rol alle betrokkenen krijgen in de verschillende fases van het gehele proces van toetsing.

3. Leren is samen kennis en vaardigheden opdoen, onderzoeken en ervaren

Feedback vragen, geven en ontvangen maakt een belangrijk onderdeel uit van het leren. Toetsing vormt zo een continu proces om ontwikkeling te stimuleren, te evalueren en verantwoorde beslissingen te nemen (vrij naar Van Schilt-Mol, 2022).

4. Studenten zijn primair eigenaar van hun eigen leerproces

Het portfolio, waar de student eigenaar van is, heeft een centrale functie, gericht op leren, beslissen en evalueren. Daarnaast krijgt elke student de vrijheid om zelf passend bewijsmateriaal aan te dragen naast het eventueel verplichte bewijsmateriaal.

5. Leren vindt plaats in een omgeving waarbij studeerbaarheid voorop staat

Iedere opleiding verhoudt zich tot het Fontysbrede kader Toetskwaliteit, waarbij er oog is voor de studeerbaarheid.

Plaats van dit document

Juist bij (door)ontwikkelingen in het onderwijs is extra aandacht voor de kwaliteit van toetsing belangrijk. Dit kader Toetskwaliteit schetst de kaders waarbinnen bij Fontys de kwaliteit van toetsing wordt bewaakt. Daarmee helpt het kader om na te denken over hoe toetsing binnen Talentgericht onderwijs wordt ingericht en hier een plan voor te maken.

Met het toetsweb¹ (Van Schilt-Mol, 2022) is in één oogopslag te zien aan welke kwaliteit toetsing moet voldoen. Daarnaast is dit document bedoeld als hulpmiddel voor een constructieve dialoog. Zo kan het gesprek worden gevoerd over op welke wijze kwaliteit van toetsing kan worden bereikt. Het bevat de kwaliteitseisen volgens de huidige wet- en regelgeving én het sluit aan bij het Kader Talentgericht onderwijs.

Dit document staat niet op zichzelf. Het is onderdeel van de transitie naar Talentgericht onderwijs, waar o.a. de handreikingen 'Navigeren door je leerproces', 'Bewijsmateriaal' en 'Protocol Beslisprocedure voor tentaminering' deel van uitmaken.

¹ Hoewel de terminologie niet precies aansluit bij het huidige paradigma, is dit volgens ons het best passend model. Met de ondertitels bij de entiteiten maken we een aanzet richting het nieuwe paradigma.

> TOETSEN

Processen van waarden en beslissen

In het proces van toetsing staan de volgende functies centraal: leren, beslissen en evalueren (Van Schilt-Mol, 2022). Binnen dit proces wordt onderscheid gemaakt tussen toetsing en tentamineren:

Toetsing: het proces waarin het geleerde zichtbaar wordt gemaakt in relatie tot de leeruitkomsten (vrij naar Joosten-ten Brinke & Draaier, 2015).

Tentamineren: het nemen en onderbouwen van een beslissing over de prestaties van de student ten aanzien van de onderwijseenheid met leeruitkomsten. Als een tentamen is behaald, ontvangt de student de bijbehorende studiepunten.

Het proces van toetsing omvat veel meer dan een toetsmoment. Het proces van toetsing en tentamineren verwijst naar de procedures en uitgangspunten waarmee waarden van studentontwikkeling tot stand komt, of en welke beoordelingen daarbij gegeven worden, met mogelijk een beslissing (bijvoorbeeld ten aanzien van het toekennen van studiepunten) tot gevolg.

Studenten, docenten en begeleiders in het werkveld (lerende driehoek; Duvekot, 2016) verhelderen samen de verwachtingen en geven zo betekenis aan de leeruitkomsten van een onderwijseenheid. De student verzamelt in een ontwikkelportfolio een variatie aan (bewijs)materiaal, passend bij de leeruitkomsten. Dit materiaal komt voort uit leeractiviteiten.

In het proces van toetsing speelt feedback een cruciale rol. Door het vragen, geven en ontvangen van feedback vindt toetsing gedurende het hele leerproces plaats. Feedback is bedoeld als ondersteuning in het leerproces (leerfeedback). Op bepaalde momenten in het proces vragen studenten prestatiefeedback: feedback waarmee zij inzicht krijgen in hoever zij zijn in het aantonen van de leeruitkomsten (zie handreiking 'navigeren door je leerproces').

Bij het tentamineren beslissen en onderbouwen examinatoren of het tentamen van een onderwijseenheid met leeruitkomsten is aangetoond.

Wat zijn de kaders voor toetsing?

- Validiteit, betrouwbaarheid en transparantie zijn voorwaarden voor de kwaliteit van toetsing.
- Leeruitkomsten zijn leidend. Daarom is het nodig om hier samen met docenten, studenten en begeleiders in het werkveld betekenis aan te geven: wat verwachten we, wanneer zijn we tevreden, wanneer spreken we van kwaliteit? Voor meer informatie, zie 'Navigeren door je leerproces'.
- Studenten worden door middel van feedup, feedback en feedforward begeleid bij het zichtbaar maken van het leren om de leeruitkomsten aan te tonen.
- De VRAAKKT-criteria² waaraan het assessmentportfolio moet voldoen, zijn op niveau van onderwijseenheid gespecificeerd.
- Prestatiefeedback wordt gegeven door examinatoren die zijn aangewezen door de examencommissie.

Wat zijn de kaders voor tentamineren?

- Validiteit, betrouwbaarheid en transparantie zijn voorwaarden voor de kwaliteit van tentaminering.
- Het is duidelijk voor iedereen in de lerende driehoek op welke succescriteria de student beoordeeld wordt. Dit kan bijvoorbeeld door een single point rubric.
- Door kalibratie conform handreiking Kalbreersessies (Andriessen, 2015) wordt zorggedragen voor de betrouwbaarheid van toetsing en tentamineren.
- Het tentamen wordt in samenhang beoordeeld, gebruikmakend van het vierogenprincipe. De examinatoren voorzien de beslissing van een onderbouwing.
- Studiepunten worden toegekend op het niveau van de onderwijseenheid met leeruitkomsten.
- Tentamens worden afgenomen door examinatoren die zijn aangewezen door de examencommissie.

² Variatie, Relevantie, Authenticiteit, Actualiteit, Kwantiteit, Kwaliteit en Toegankelijkheid. Voor meer informatie, zie 'Bewijsmateriaal'.

> TOETSPROGRAMMA

Programma waarin de wijzen van waarden en beslissen worden beschreven

Het toetsprogramma als geheel is samenhangend, weloverwogen en passend bij het opleidingsprofiel met bijbehorend NLQF-niveau (vrij naar Baartman & Van der Vleuten, 2015). Het zorgt voor de dekking van de opleidingskwalificaties. Beslissingen over studenten worden genomen op basis van alle tentamens en kunnen bijdragen aan het stimuleren van de ontwikkeling van studenten (vrij naar Baartman & Prins, 2023).

Het toetsprogramma voor een bacheloropleiding bestaat uit twee delen: de propedeutische en postpropedeutische fase. Associate degree- en Masteropleidingen bestaan uit één opleidingsfase.

Wat zijn de kaders voor het toetsprogramma?

- Het toetsprogramma is beargumenteerd, samenhangend, weloverwogen en passend bij het opleidingsprofiel waarvoor wordt opgeleid, met bijbehorend NLQF-niveau.
- De student krijgt ruimte om zelf keuzes te maken in de wijze waarop leeruitkomsten worden aangetoond.
- Het is duidelijk welk bewijsmateriaal verplicht is bij een onderwijseenheid met leeruitkomsten. Denk hierbij aan een analyse, een handeling of prototype, het resultaat van een (kennis)toets afgenomen onder gecontroleerde omstandigheden of een onderzoeksverslag.
- Er is beschreven welke beoordelingsschalen worden gehanteerd.
- Het toetsprogramma van de propedeuse en het eerste jaar van de Associate degree is het fundament van de opleiding. Een studieadvies wordt uitgebracht waarin wordt aangegeven of de student voor de opleiding geschikt is.

> TOETSBEKWAAMHEID

Eisen die gesteld kunnen worden aan de bekwaamheden bij waarden en beslissen

Toetsbekwaamheid gaat over de deskundigheid in de lerende driehoek om kwaliteit te realiseren op alle entiteiten van het toetsweb (Van Berkel, Sluijsmans & Joosten-ten Brinke, 2015). Toetsbekwaamheid van de lerende driehoek is onlosmakelijk verbonden met de toetskwaliteit. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kaders voor examinatoren, docenten, commissies en richtlijnen voor begeleiders in het werkveld en studenten.

Wat zijn de kaders voor toetsbekwaamheid?

- Examinatoren worden aangewezen door de examencommissie en beschikken over assessorenvaardigheden. Ze hebben als taak het nemen en onderbouwen van een beslissing over de prestaties van de student ten aanzien van de onderwijseenheid met leeruitkomsten en het geven van prestatiefeedback. De examinator:
 - heeft het vermogen om bewust, integer en ethisch verantwoord te handelen;
 - is feedbackgeletterd;
 - is duurzaam toetsbekwaam en heeft een basiskwalificatie examineren (bke)³;
 - beschikt over assessorenvaardigheden en is in staat om een onderbouwde beslissing te nemen.
- Docenten moeten in staat zijn om toetsinformatie te interpreteren en te gebruiken voor het leren, beslissen en evalueren (vrij naar Straetmans, 2006). Zij beschikken over assessorenvaardigheden én feedbackvaardigheden. Zij begeleiden studenten bij het navigeren door talentgericht onderwijs. De docent:
 - heeft het vermogen om bewust, integer en ethisch verantwoord te handelen.
 - is feedbackgeletterd en is bekwaam om een rol te spelen in de ontwikkeling hiervan bij studenten.
 - is duurzaam toetsbekwaam en heeft een bke³.
 - bezit actuele vakinhoudelijke kennis om inhoudelijke feedback te geven.
- Curriculumcommissie, toetscommissie⁴ en examencommissie.
 - iedere commissie heeft ten minste één lid met een ske (senior kwalificatie examineren).
 - in een toetscommissie beschikken alle leden over een ske.

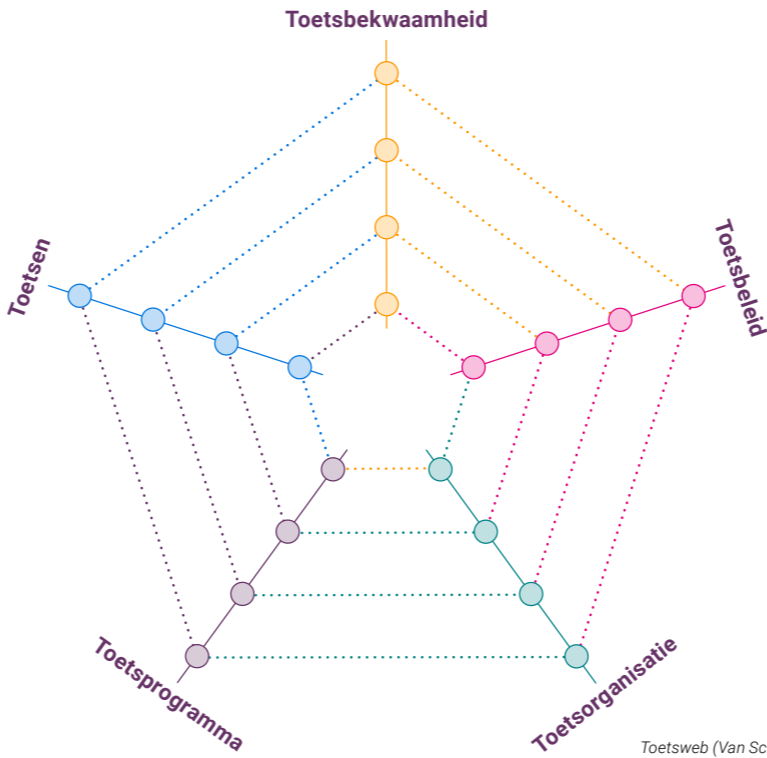
Wat zijn richtlijnen voor toetsbekwaamheid?

Naast professionalisering van docenten is professionalisering van begeleiders in het werkveld en studenten voorwaardelijk om als partners in de lerende driehoek kwaliteit van toetsing te realiseren (Duvekot, 2016).

- Begeleider in het werkveld
 - handelt integer en ethisch verantwoord.
 - is feedbackgeletterd.
 - is zich bewust van de verantwoordelijkheid als partner in education.
- kan aangewezen worden als examinator door de examencommissie, mits voldaan is aan de kaders voor toetsbekwaamheid van een examinator.
- Student
 - ontwikkelt zich in het vragen, geven, ontvangen én verwerken van feedback (feedbackgeletterdheid).
 - handelt authentiek, integer en ethisch verantwoord, o.a. bij het creëren van eigen werk en bij het geven van feedback aan medestudenten.

³ Dit geldt voor docenten in schaal 11 en hoger en lectoren met een aanstellingsomvang groter dan 0,2 FTE.

⁴ Als er geen toetscommissie is, is beschreven wie hier verantwoordelijk voor is.

Toetsweb (Van Schilt-Mol, 2022)

De kwaliteit van toetsing gedurende het gehele leerproces is van groot belang. Om deze kwaliteit voortdurend te kunnen analyseren, verbeteren en borgen is binnen Fontys dit 'Kader Toetskwaliteit' opgesteld. Met het toetsweb (Van Schilt-Mol, 2022) kun je in één oogopslag zien aan welke kwaliteit toetsing moet voldoen. Zo kan het gesprek in het instituut gevoerd worden op welke wijze de toetskwaliteit kan worden bereikt. Het bevat de kwaliteitseisen volgens de huidige wet- en regelgeving én het sluit aan bij het 'kader Talentgericht Onderwijs'.

> TOETSBELEID

Beleid voor waarden en beslissen

Met het toetsbeleid bedoelen we het geheel aan vastgestelde afspraken om te zorgen voor toetskwaliteit (Buijns & Kok, 2015). Het toetsbeleid wordt vormgegeven zoals gesteld binnen dit kader Toetskwaliteit en kan worden vastgesteld op zowel instituuts- als opleidingsniveau (vrij naar Van Schilt-Mol et al., 2020). De OER is leidend.

Wat zijn de kaders voor het toetsbeleid?

Toetsbeleid

- Het toetsbeleid sluit aan op de visie op onderwijs van het instituut en de opleiding.
- Op zowel instituuts- als opleidingsniveau is uitgewerkt hoe de beslisprocedure⁵ voor tentamineren is ingericht. Onderdeel van deze procedure is hoe om te gaan met bijstellen, indien een student een tentamen niet heeft behaald. In het beleid is toegelicht welke keuzes zijn gemaakt ten aanzien van de gebruikte beoordelingsschalen. Fontysbreed beleid over bijvoorbeeld kennistoetsing volgt.
- Het beleid wordt structureel geëvalueerd.

Toetsprogramma

- De eisen waaraan het toetsprogramma moet voldoen zijn vastgelegd in het toetsbeleid.

Toetsorganisatie

- Het is duidelijk hoe procedures t.a.v. toetsing geregeld zijn en waar deze procedures te vinden zijn. Denk aan intekenen voor tentamens en toetsen, communicatie over resultaten, hoe de beslisprocedure⁵ eruitziet, etc. Kalibraties vinden plaats conform handreiking kalibreersessies (Andriessen, 2015). De evaluatie van toetsing wordt georganiseerd.

Toetsen

- In het toetsbeleid is uitgewerkt hoe in het proces van toetsing en tentamineren wordt gezorgd voor validiteit, betrouwbaarheid en transparantie.

Toetsbekwaamheid

- Er is beschreven hoe aandacht wordt besteed aan de toetsbekwaamheid van alle betrokkenen bij het proces van toetsing en tentaminering. Denk aan examinatoren, docenten, leden van examencommissie, leden van curriculumcommissie/toetscommissie, begeleiders in het werkveld en studenten.

⁵ Zie 'Protocol beslisprocedure'.

> TOETSORGANISATIE

Organisatie en rollen binnen het proces van waarden en beslissen

Met de toetsorganisatie bedoelen we de wijze waarop docenten, examencommissie, curriculumcommissie, toetscommissie, management, onderwijsondersteunende medewerkers en begeleiders in het werkveld doelgericht met elkaar samenwerken om de gewenste kwaliteit op alle entiteiten te realiseren (Van Deursen & Van Zijl, 2015). Daarbij gaat het om het vaststellen van rollen, taken en verantwoordelijkheden van iedereen die bij toetsing betrokken is, het rolvast met elkaar samenwerken en de logistieke organisatie van toetsing. De kwaliteit van de organisatie van toetsing is voorwaardelijk om de kwaliteit van toetsing zelf te kunnen garanderen.

Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden rondom de toetsorganisatie?

- De directeur is eindverantwoordelijk voor de toetskwaliteit en het beleid op instituutsniveau. De directeur monitort deze volgens de PDCA-cyclus. De directeur stelt in de begroting jaarlijks budget beschikbaar om de toetsing, waaronder toetsbekwaamheid, mogelijk te maken.
- De examencommissie is op grond van de WHW verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de toetsing en tentaminering. De examencommissie is ook verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de organisatie en de procedures rondom toetsing en tentaminering (7.12b, lid 1).
- De onderwijsmanager is verantwoordelijk voor de uitvoering van het kader Toetskwaliteit op opleidingsniveau middels de PDCA-cyclus.
- De opleidingscommissie heeft instemmingsrecht bij het toetsprogramma.
- De toetscommissie⁶ is verantwoordelijk voor het toetsprogramma op opleidingsniveau. Daarnaast evalueert de toetscommissie de onderwijseenheden met leeruitkomsten.
- Examinatoren toetsen integraal of de student voldoende heeft aangetoond dat de leeruitkomsten zijn behaald. Alle informatie in het assessmentportfolio dient als basis voor de examinatoren om tot een integrale beslissing te komen. Een criteriumgericht interview (CGI), zelfevaluatie, presentatie, voorstelling, etc. kan onderdeel zijn van de beslisprocedure.
- Docenten begeleiden studenten bij het navigeren door talentgericht onderwijs. Zij hebben een rol in de lerende en evaluerende functie van toetsing. Zij bespreken de voortgang met de student en geven prestatiefeedback en/of feedforward over wat nodig is om het vereiste niveau te bereiken.
- Begeleiders in het werkveld zijn bij voorkeur betrokken in de toetsing.
- Studenten hebben een rol in de toetsing. Een student kan niet de rol van examinator aannemen.

Wat zijn de kaders bij toetsorganisatie?

- De OER is leidend.
- Bij toetsing wordt altijd gebruik gemaakt van Fontysbrede tooling.

⁶ Als er geen toetscommissie is, is beschreven wie hier verantwoordelijk voor is.

> (INSPIRATIE)BRONNEN

Biggs, J., & Tang, C. (2011). EBOOK: *Teaching for Quality Learning at University*. McGraw-hill education (UK).

Bruijns, V., & Kok, M. (2013). Leidraad Toetsen en Beoordelen.

Duvekot, R. (2016). Leren Waarderen: Een studie van EVC en gepersonaliseerd leren. [Proefschrift]. Universiteit Utrecht

Fontys Hogeschool (2021). Flexibiliseringsruimte binnen huidige wet- en regelgeving. <https://connect.fontys.nl/diensten/OenO/Paginas/Flexibilisering-binnen-huidige-wet-regelgeving.aspx>

Heldens, H., & Ros, A. - Platform Samen Onderzoeken. (2023, 5 april). Platform Samen Onderzoeken. <https://www.platformsamenunderzoeken.nl/dossiers/leren-door-feedback/>

Jaspers, M., & Tychon, F. (2022). Onderzoeksproject Feedback in het onderwijs | Fontys Hogeschool. <https://fontys.nl/Onderzoek/Technology-enhanced-assessment/Projecten/Feedback-handreikingen.htm>

Sluijsmans, D., Joosten-ten Brinke, D., & van Schilt-Mol, T. (2015). Kwaliteit van toetsing onder de loep. Handvatten om de kwaliteit van toetsing in het hoger onderwijs te analyseren, verbeteren en borgen. Maklu.

Straetmans, G. J. J. M. (2006). Bekwaam beoordelen en beslissen. Beoordelen in competentiegerichte beroepsopleidingen.

Tychon & Jaspers (2023). Handreiking: Cyclisch proces van leren en presteren. In de context van werken met leeruitkomsten | Fontys Hogeschool. <https://fontys.nl/Download/Cyclisch-proces-van-leren-en-presteren-2.htm>

Het toetsweb: duurzame kwaliteit van toetsing. (z.d.). <https://www.han.nl/artikelen/2021/03/het-toetsweb-duurzame-kwaliteit-van-toetsing/>

